

Ignacy Bogdanowicz tworzył w latach 1946–1989; był malarzem sztalugowym i ściennym, rysownikiem, autorem reliefów, form przestrzennych, grafikiem, projektantem: scenografii teatralnych, malarstwa ściennego, na szkle, form przestrzennych oraz plakatów, pedagogiem, jak również organizatorem środowiska artystycznego w Słupsku, Koszalinie, a także na Pomorzu Środkowym.

Organizator

Ignacy Bogdanowicz urodził się 1 lutego 1920 r. w Wilnie w rodzinie inteligenckiej jako syn Michała, inspicjenta z Teatru Lutnia w Wilnie, i Weroniki, z domu Wiśniewskiej. W rodzinnym mieście zamieszkiwał przy ul. Lwowskiej 7. Od 1938 r. studiował malarstwo na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie¹. W czasie wojny był represjonowany w Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Pracował na zesłaniu w kopalni w Stalinogorsku².

W 1946 r. przyjechał do Polski. Przebywał w Gdyni, Gdańsku i Ustce. W tym samym roku współorganizował dla artystów z całego kraju Dom Pracy Twórczej w Ustce przy ul. Chopina 8³. Gdy następnie zamieszkał w Słupsku, rozpoczął eksponowanie swoich dzieł i został przyjęty do grona

Związku Polskich Artystów Plastyków Okręg Gdański⁴. W latach 1949–1951 jako profesor prowadził Słupskie Ognisko Kultury Plastycznej przy ul. Popławskiego 3. Jednym z jego czterech najzdolniejszych uczniów był Stefan Morawski⁵.

W 1955 r. Ignacy Bogdanowicz był współzałożycielem i członkiem Oddziału ZPAP w Koszalinie⁶. Jako „Gospodarz Pracowni”⁷ współorganizował legendarne I Międzynarodowe Studium Pleneru Koszalińskiego w Osiekach w 1963 r.⁸ Rok później współtworzył Słupskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne. Na wniosek Dyrekcji Naczelnej Przedsiębiorstwa Państwowego Pracowni Sztuk Plastycznych i Zarządu Głównego ZPAP w 1965 r. został powołany przez Ministra Kultury i Sztuki na „członka Kolegium Rzecznawców”, działającego w Państwowym Przedsiębiorstwie Pracowni Sztuk Plastycznych w Warszawie, w Delegaturze Koszalin. Prezesurę zarządu ZPAP Okręgu w Koszalinie objął w 1970 r.⁹ Na IX plenerze koszalińskim w Osiekach odby-

¹ Szwej (1965: 23).

² Kowalska (1992: nlb., [6]).

³ Ignacy Bogdanowicz (1970: nlb., [5]). Z dokumentów na temat opieki artysty nad DPT ZPAP w Ustce zachował się list z 16 czerwca 1975 od Dyrektora Ekonomicznego BZG ZPAP Jerzego Andrzeja Schöna do Ignacego Bogdanowicza, napisany na papierze firmowym „ZARZĄDU GŁÓWNEGO / Związku Polskich Artystów Plastyków / Warszawa, Foksal 2 [. . .], L. dz. 5019” z prośbą o przybycie „20 czerwca br. [. . .] w „celu omówienia sprawy przebudowy Domu”, wł. pryw. W tym artykule wszystkie dokumenty cytowane oznaczone skrótem „wł. pryw.” znajdują się w archiwum drugiej żony artysty, Józefy Marii Bogdanowicz, w Słupsku, dalej jako „Archiwum JMB Słupsk”.

⁴ Legitymacja ZPAP ze zdjęciem Ignacego Bogdanowicza, s. 2: [fotografia Ignacego Bogdanowicza z Okrągłą pieczęcią ZPAP] „Ign Bogdanowicz” [podpis czytelny ręczny] / „podpis posiadacza legitymacji / Sopot dn. 20 V. 1946. / miejsce i data wystawienia legitymacji” i s. 3: „BOGDANOWICZ Ignacy / ARTYSTA – malarz / UR. 1. II. 1920 r. / Wilno / JEST CZŁONKIEM ZWIĄZKU / POLSKICH ARTYSTÓW / PLASTYKÓW / Okręgu Gdańskiego, SEKRETARZ” [podpis nieczytelny] „PREZES” [podpis nieczytelny], [Okrągła pieczęć ZPAP]

⁵ C (1951: 5).

⁶ Szwej (1970: nlb. [6]).

⁷ Ignacy Bogdanowicz (1970: nlb. [7]).

⁸ „I międzynarodowe studium pleneru koszalińskiego, koszalin – osieki 1963 / karta uczestnictwa / PANI PAN IGNACY BOGDANOWICZ / jest uczestnikiem / I międzynarodowego studium / pleneru koszalińskiego, / które odbywa się / w osiekach / w dniach od 2–15 września 1963 / ZA KOMITET ORGANIZACYJNY PREZES ZARZĄDU ODDZIAŁU ZPAP W KOSZALINIE / RYSZARD SIENNICKI, KOMISARZ PLENERU / MARIAN SIKORA, wystawiona dla Pana Ignacego Bogdanowicza, wydana przez Mariana Sikorę i Ryszarda Siennickiego / I etude internationale / en plein air. . .”, Archiwum JMB Słupsk.

⁹ Nowe władze (1970).

wającym się w 1971 r. w Domu Pracy Twórczej w Ustce był „komisarzem artystycznym”¹⁰.

W trakcie plenerów osieckich Ignacy Bogdanowicz poznał wielu artystów z kraju i z zagranicy. Warto wspomnieć jego znajomość z przedwojennym artystą Henrykiem Berlewim, który przyjechał z Francji na plener w 1966 r. Oprócz wspólnych fotografii artysta pierwszej awangardy przekazał twórcy znad Słupi katalogi swych wystaw wraz z dedykacjami: *Mechano-fakturen von Henryk Berlewi. Situationen 60 galerie dokumentation b 1–63* (Niemcy, ok. 1964 r.), dedykacja na stronie piątej: „Bogdanowiczowi ze Słupska na pamiątkę koleżeńską z Pleneru w Osiekach, H. Berlewi 7.9.1966” i w podobnym tonie w *Retrospektive Ausstellung. Gemälde, Zeichnungen, Grafik, Mechano - fakturen, Plastik von 1908 bis heute*, wydany w 1964 r. w Berlinie, z dedykacją na stronie trzeciej: „Drogiemu Koledze Bogdanowiczowi w serdecznym upominku H. Berlewi, Osieki, 18.9.66”¹¹.

W latach 60. słupski artysta zawarł znajomość z Henrykiem Stażewskim i Tadeuszem Kantorem. Ze spotkań zachowała się dokumentacja fotograficzna¹².

Współorganizował Sympozjum Form Przestrzennych Ustka – '72¹³. W 1974 r., w zabytkowym obiekcie przy pl. Zwycięstwa 12 w Słupsku, mieszczącym P.P. Pracownię Sztuk Plastycznych Oddział w Koszalinie Delegatura w Słupsku, współtworzył „galerię ekspozycyjno-sprzedażną” – Galerię „Nową Bramę”¹⁴. Następnie w 1977 r. „został ustanowiony” przez Ministra Kultury i Sztuki „rzeczoznawcą w specjalności: ocena dzieł sztuki współczesnej w zakresie: malarstwa”¹⁵. Jeszcze w tym samym roku zrezygnował ze stanowiska Plastyka Wojewódzkiego, wchodzącego

w skład Wojewódzkiego Zarządu Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich w Słupsku¹⁶. W latach 80. pełnił funkcję wiceprezesa zarządu ZPAP Okręgu w Koszalinie. W 1987 i 1988 r. twórca był członkiem Zespołu d/s opiniowania lokalizacji inwestycji w Miejskiej Komisji Planowania w Urzędzie Miejskim w Słupsku.

10 stycznia 1989 r. Ignacy Bogdanowicz zmarł na zawał serca. Pochowany został na „starym” cmentarzu w Słupsku przy ul. Kaszubskiej, na kwaterze 10, w rzędzie 19, na miejscu 9. Na jego nagrobku widnieje wizerunek *Reliefu dwustronnego XXV* z 1970 r.¹⁷.

Artysta

Ignacy Bogdanowicz malował od końca lat 40. Wówczas wykonał parę dzieł ukazujących architekturę budynków – z romboidalnymi ścianami, oknami oraz drzwiami i trójkątnymi dachami na tle drzew, np. *Pejzaż* z 1947 r. (olej, płótno, wł. pryw.) i *Pejzaż z Ustki* z 1949 r. (olej, deska, wł. pryw.)¹⁸. Jeszcze w 1948 r. skomponował obraz *Urwisy* (olej, płótno, wł. Muzeum Pomorza Środkowego)¹⁹, stylizowany – jak pisał Jerzy Szwej – na twórczość Tadeusza Makowskiego²⁰. To charakterystyczne dzieło przedstawia kilkoro dzieci z oczyma w formie kół i nosami złożonymi z pojedynczych trójkątów.

W latach 50. artysta komponował różnorodne obrazy olejne, a także projektował wyróżniające się figurami geometrycznymi malarstwo na szkłe²¹. Pierwszy z obrazów to *Pracznia* z 1957 r. (olej, dykta, wł. MPŚ)²². Jest to wyjątkowo romboidalna kompozycja z postacią kobiety o geometrycznym biuście, siedzącej we wnętrzu z łukowatym sufitem. Szkic do tego obrazu pochodzi z 1948 r.

¹⁰ List z Koszalina, z dn. 28 lutego 1971, z pieczęcią „IX PLENER KOSZALIŃSKI >OSIEKI 71< SPOTKANIE ARTYSTÓW PLASTYKÓW W DOMU PRACY TWÓRCZEJ ZPAP W USTCE, UL. CHOPINA 8 TEL. 683” na papierze firmowym „Związku Polskich Artystów Plastyków / ZARZĄDU OKRĘGU KOSZALIŃSKIEGO / Koszalin”, od „Komisarza Artystycznego Ignacego Bogdanowicza Związek” Do Redaktora Naczelnego / Redaktora Naczelnego / Głosu Koszalińskiego”, Archiwum JMB Słupsk.

¹¹ Hanak (2012a: 16, 17, 40).

¹² Hanak (2012a: 17, 27).

¹³ Sympozjum (1972, nlb. [48]), „Komitet Organizacyjny / Sympozjum Form Przestrzennych / Ustka-72 [. . .] – Ignacy Bogdanowicz”.

¹⁴ Słupsk (1974); Wystawa prac (1974: 3).

¹⁵ „MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI / ZAŚWIADCZENIE Nr 563 [. . .] / Obywatel IGNACY BOGDANOWICZ [. . .] / został ustanowiony rzeczoznawcą w specjalności: ocena dzieł sztuki współczesnej w zakresie: / malarstwa [. . .], Tadeusz Kaczmarek [podpis nieczytelny], MINISTER KULTURY I SZTUKI [pieczęć okrągła] / Warszawa, dnia 22 marca 1977 r.”, Archiwum JMB Słupsk.

¹⁶ Pismo „Ignacego Bogdanowicza [. . .] / Słupsk dnia 31 marca 1977 r. / Do Wojewódzkiego Zarządu Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich w S ł u p s k u / Uprzejmie zawiadamiam, że z dniem 1 kwietnia 1977 r. / składam rezygnację ze stanowiska Plastyka Wojewódzkiego / Ign Bogdanowicz [podpis czytelny]”, Archiwum JMB Słupsk.

¹⁷ Katalog (1970: nlb., 22–23).

¹⁸ Hanak (2012a: 15).

¹⁹ Hanak (2012a: 15).

²⁰ Szwej (1970: nlb. [8]).

²¹ „WYK. ART. PL. I. BOGDANOWICZ”, *Projekt malarstwa na szkłe do sklepu nr 3 Centrali Rybnej w Słupsku, skala 1:10* (ze szczupakiem), przełom lat 50. i 60., akwarela, gwasz, karton, wł. pryw. Zob. Hanak (2012a: 15).

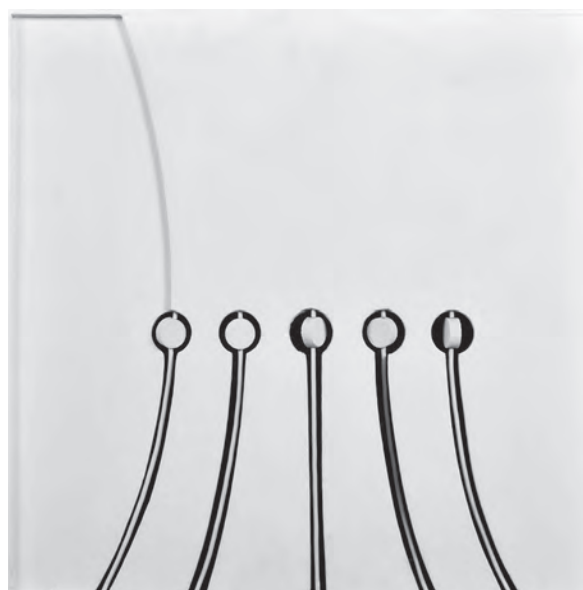
²² Wł. MPŚ – kolekcja Działu Sztuki i Techniki Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku. Zob. Hanak (2004: nlb. [5], [8], 28).

(technika mieszana, papier, wł. pryw.) i prezentuje postać i architekturę wpisane w siatkę dużych kwadratów na podmalówce²³. Również w 1957 r., artysta namalował pejzaż ze sztafażem – *Wędkarzy* (olej, dykta, wł. MPŚ), z półkolistymi koronami drzew. Właściwie jest to krajobraz z przepływającą niebieską rzeką z prostokątnymi taflami wody oraz horyzontalnymi partiami brązowych brzegów, na których widać proste lub zakrzywione linie żyłek i wędek w rękach łowiących²⁴.

Zupełnie innym dziełem twórcy jest *Projekt malarstwa ściennego dla sklepu sportowego MHD* z 1958 r. (skala 1:20, wł. pryw.). Malowidło ukazuje atletycznie zbudowanych: pięściarza, biegacza, bramkarza i szermierza, „przesłoniętych” – podobnie jak w twórczości Fernanda Légera z lat 50. – żółtymi, niebieskimi, czerwonymi, białymi lub czarnymi prostokątami i kwadratami²⁵.

Istna erupcja figur geometrycznych w twórczości artysty nastąpiła na początku lat 60. W 1960 r. Ignacy Bogdanowicz skonstruował tradycyjny relief – kompozycję na płycie do zawieszenia jak obraz na ścianie, czyli *XXX* (olej, drewno, 67,8 × 43,5 × 7 cm, wł. MPŚ). Na obramowanej listwami, prostokątnej, pionowej płycie pilśniowej twardej artysta umieścił podwyższenie, na którym ulokował sklejkę mniejszego formatu, do niej dokleił płótno, nałożył gips i wymalował zgeometryzowane formy. Na odwrociu naniósł inskrypcję „Bogdanowicz 60” i „IB 60”²⁶.

Kolejnym, milowym krokiem artysty było oderwanie reliefu od ściany i wyeksponowanie dzieła w przestrzeni wnętrza poprzez zawieszenie na suficie w celu oglądania go z dwóch stron. Jednym z najwcześniejszych dzieł ażurowego i nowatorskiego typu była *Kompozycja '67* (1967, wł. MPŚ)²⁷, czyli relief dwustronny, zbudowany głównie z płyty wiórowej – często używanej w Słupskich Fabrykach Mebli w Słupsku – wykonany z drewna, metalu i plastiku, przy użyciu techniki mieszanej (il. 1). Dzieło to o wielkości 58,8 × 60,2 × 2 cm zakupiło od artysty Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku w 1967 r. *Kompozycja '67* i późniejsze, zbliżonej wielkości lub większe, *Reliefy dwustronne* powstały poprzez rozcięcie drewnianej płyty wzdłuż – twórca jedną część przesunął do przodu, drugą przemieścił do tyłu,

Il. 1 Ignacy Bogdanowicz, *Kompozycja '67*, 1967; 58,8 × 60,2 × 2 cm; technika własna, płyta wiórowa, drewno metal, plastik. Wł. Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku

a wewnątrz posadawił ruchome elementy: walec, kulę, kwadrat lub prostokąt. Całość otoczył czterema listwami i pomalował. Tak powstał szereg reliefów dwustronnych monochromatycznych i kolorowych w latach 1967–1970²⁸, które wyróżniały się ruchomymi, wewnętrznymi, geometrycznymi elementami kompozycyjnymi.

Równoległe do kompozycji dwustronnych twórca rozpoczął serię dzieł malarskich, fakturalnych, geometrycznych, złożonych z drewna, sznurka i farby – *Obraz I*, sprzed 1968 r. (technika mieszana, płótno, wł. MPŚ)²⁹ lub *Labirynty XIII* (1978, technika mieszana, płótno, wł. MPŚ)³⁰.

W latach 70. geometria stanowiła niezmienny składnik dorobku Ignacego Bogdanowicza, lecz odwrotnie niż w latach 40. – tym razem z przewagą w sztuce abstrakcyjnej i rzadziej w twórczości figuralnej. Świadczy o tym trzyczęściowa *Forma przestrzenna* (1970, technika własna, drewno, tworzywo sztuczne, metal, wł. MPŚ – il. 2). Jedna część tej kompozycji została zawieszona na dwóch linkach na gałęzi drzewa w trakcie wystawy w czasie pleneru w Osiekach w 1970 r.³¹

²³ Hanak (2012a: 15).

²⁴ Hanak (2012a: 17, 21).

²⁵ Hanak (2012a: 17, 22).

²⁶ Hanak (2012a: 17, 19).

²⁷ Hanak (2012a: 17, 11).

²⁸ Kowalska (1986), *Relief XXX* (z cyklu *Formy przestrzenne*), b.d., repr. 3. Ignacy Bogdanowicz oraz *Relief dwustronny XXIII*, 1970, drewno, technika własna, wł. MPŚ zob. Hanak (2002: 8, 24).

²⁹ Hanak (2012a: 20).

³⁰ Hanak (2001: 22, 26 i nlb. [25]).

³¹ Osieki (1970: 85).

Il. 2 Ignacy Bogdanowicz za fragmentem autorskiej formy przestrzennej na VIII Spotkaniu Artystów i Teoretyków Sztuki w Świdwinie i Osiekach, Osieki, 1970. Autor nieznany. Wł. Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku

W 1972 r. artysta wziął udział w Sympozjum Form Przestrzennych Ustka – '72, na którym zaprojektował plażowe, kaskadowo ujęte „kule z przezroczystego tworzywa świecące / cynobrowa żółta błękitna” i „formy koliste aluminiowa / konstrukcja stalowa ażurowa”³². Wówczas to Ignacy Bogdanowicz napisał:

Pomysł mojej propozycji związany jest z elementem kuli wznoszącej się i opadającej. Powstał z obserwacji zabawy z piłką, boi pływającej na morzu, kul umocowanych do sieci rybackich.

Na wybranym odcinku promenady, w którym od mola teren wznosi się coraz wyżej, umieszczam trzy kolorowe kule.

Pierwsza cynobrowa znajduje się na grzbiecie skarpy, druga żółta opada ukośnie, trzecia błękitna znajduje się na plaży. Ingerencja formy, koloru tworzy integrację myśli i natury.

³² Bogdanowicz (1972: nlb. [6]).

Kule z przezroczystego kolorowego tworzywa sztucznego – laminatu poliestrowego szklanego – o średnicy 8 metrów są wewnątrz oświetlone.

Element kuli powtarzam na końcowych słupkach falochronu w morzu oraz jako kolorowe boje połączone sznurem, które wytyczają miejsca bezpieczne do pływania i są zarazem formą zabawy w morzu.

Najważniejszym akcentem mojej propozycji są elementy wizualne, nie wykluczam funkcjonalnego wykorzystania funkcji kuli.

Projekt przedstawiony
9 dnia Sympozjum, 20 VI 72³³.

Zaskakującymi przykładami, odzwierciedlającymi geometrię w twórczości figuralnej artysty, są szkice rysunkowe, graficzne i akrylowe z lat 70. i 80. Są to dzieła prawie całkowicie złożone z prostokątów i łuków, a prezentujące socjalistyczne bloki wraz z renesansowym Zamkiem Księżąt Pomorskich w Słupsku (wł. MPŚ³⁴ i wł. pryw.), które artysta oglądał ze swojej słupskiej pracowni przy ul. Mostnika 13. Ostatnimi dziełami opartymi na zasadach geometrii były subtelnie kolorystyczne kompozycje z plenerów w Okuninie z końca lat 80. – *Bez tytułu* (1988, technika własna, płótno, wł. pryw.) i *Szkic wielokolorowy* (lata 80. XX w., technika mieszana, płótno, wł. MPŚ)³⁵.

Dzieła artysty prezentowano ponad 75 razy na wystawach w galeriach i muzeach w Polsce – Słupsk³⁶, Warszawa³⁷, Gdańsk i Szczecin³⁸ – oraz w Czechosłowacji³⁹, Danii⁴⁰, Niemczech⁴¹, Szwecji⁴² i na Węgrzech⁴³. Autor wziął udział w 16 międzynarodowych i ogólnopolskich plenerach artystycznych⁴⁴. Dorobek Ignacego Bogdanowicza został opisany w ponad 150 czasopismach, katalogach wystaw, książkach oraz w pracy magisterskiej. Jego dzieła zgromadzono w Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, Muzeum Narodowym w Szczecinie, Muzeum w Koszalinie

³³ Bogdanowicz (1972: nlb. [5]).

³⁴ Hanak (2012a: 16, 24, l, okładka).

³⁵ Hanak (2012: 24, 16, 5).

³⁶ Ignacy Bogdanowicz (1985), wł. pryw. [afisz do wystawy], kolekcja Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku.

³⁷ Wystawa Okręgu (1974: nlb. [15–16]).

³⁸ Misiorny (1966: 21).

³⁹ 11 polskich malirů (1967: 2).

⁴⁰ Koszalin–kunstnerne (1969: 2); Polske kunstnerne (1971: 2).

⁴¹ Tage (1973: 16).

⁴² Moderne (1978: 13, 17, 22).

⁴³ Geometria (1988: 5, 19).

⁴⁴ Awangarda (2008: 49, 114, 115, 122, 123, 125, 128, 370). Zob. też Kowalska (2004: 14, 250, 251, 253, 254, 257, 259, 298).

i w Muzeum Ziemi Chełmskiej im. W. Ambroziewicza w Chełmie⁴⁵.

W 1984 r. w warszawskiej „Zachęcie” odbyła się ogólnopolska wystawa zatytułowana *Język geometrii*. Bożena Kowalska, komisarz tej wystawy, zadała pytanie wszystkim artystom biorącym w niej udział: czym jest geometria w ich sztuce? Najbardziej lakoniczną odpowiedź dał Ignacy Bogdanowicz. Stwierdził, że „geometria jest podstawą myśli i kompozycji plastycznej”⁴⁶. Analizując jego ponad czterdziestoletnią pracę twórczą warto odnotować, że geometria odgrywała w niej niebagatelną rolę.

Bibliografia

- 11 polskich malirzy 1967 = *11 polskich malirzy*, kat. wyst., Pardubice 1967.
- Awangarda 2008 = *Awangarda w plenerze. Osieki i Łazy 1963–1981. Polska awangarda II połowy XX wieku w kolekcji Muzeum w Koszalinie*, oprac. Ryszard Ziarkiewicz, współpraca Maria Mikita, Koszalin 2008.
- Bogdanowicz 1970 = „Ignacy Bogdanowicz”, w: *Reliefy dwustronne. Ignacy Bogdanowicz*, kat. wyst., Związek Polskich Artystów Plastyków, Biuro Wystaw Artystycznych w Koszalinie, Koszalin 1970: [1]–[28], repr. nlb.
- Bogdanowicz 1972 = Ignacy Bogdanowicz, „Ignacy Bogdanowicz – Słupsk”, [w:] *Symposium Form Przestrzennych USTKA-72*, kat. wyst., [b.m.] 1972: nlb. [6].
- Bogdanowicz 1985 = *Ignacy Bogdanowicz. Pokaz prac z okazji 40-lecia działalności artystycznej*, BWA i Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, Zamek Książąt Pomorskich w Słupsku, Słupsk 1985.
- C 1951 = C, „Słupscy artyści plastycy wychowankowie zlikwidowanego Ogniska Kultury plastycznej zdobywają nagrody”, *Kurier Szczeciński*, (16 marca 1951): 5.
- Geometria 1988 = *Geometria és metafora* (Geometrie und Metaphore), red. Török Tamás, Bożena Kowalska, kat. wyst., Budapest Galéria, Budapest 1988.
- Hanak 2001 = Lucjan Hanak, „Abstrakcyjna zmienna doskonałość”, w: *Arkana Sztuki. Polscy Abstrakjoniści. Ekspozycja od Henryka Stażewskiego do Krzysztofa Grzesiaka*, oprac. Lucjan Hanak, kat. wyst., Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, Zamek Książąt Pomorskich, Słupsk 2001: 7–24.
- Hanak 2002 = Lucjan Hanak, „Klasyki XIX i XX wieku z kolekcji Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku”, w: *Od Jana Matejki do Jana Cybisa. Klasyki sztuki polskiej XIX i XX wieku*, kat. wyst., Galeria A, Starogardzkie Centrum Kultury, Starogard Gdański 2002: 5–11.
- Hanak 2004 = Lucjan Hanak, „Portrety oficjalne i prywatne akty”, w: *Portret i Akt. Klasyki Sztuki Polskiej XIX i XX wieku*, kat. wyst., Galeria A, Starogardzkie Centrum Kultury, Starogard Gdański 2004: 4–6.
- Hanak 2012a = Lucjan Hanak (oprac.), *Artystyczna droga Ignacego Bogdanowicza malarza i organizatora*, kat. wyst., Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, Zamek Książąt Pomorskich, Słupsk 2012.
- Hanak 2012b = Lucjan Hanak, „Artystyczna droga Ignacego Bogdanowicza malarza i organizatora”, *Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku*, (29 czerwca 2012), <http://www.muzeum.slupsk.pl/index.php/aktualnosci/14-wystawy/353-artystyczna-droga-ignacego-bogdanowicza-malarza-i-organizatora> (data dostępu: 29 lutego 2016).
- Katalog 1970 = [Katalog dzieł publikowanych] w: *Reliefy dwustronne. Ignacy Bogdanowicz*, kat. wyst., Związek Polskich Artystów Plastyków, Biuro Wystaw Artystycznych w Koszalinie, Koszalin 1970: [28].
- Koszalin-kunstnerne 1969 = *Koszalin-kunstnerne. Udstilling fra Gladsaxe venskabsby i Polen*, kat. wyst., Gladsaxe Kunstkrede, Gladsaxe 1969.
- Kowalska 1984 = Bożena Kowalska (oprac.), *Język geometrii*, kat. wyst., Centralne Biuro Wystaw Artystycznych, Warszawa 1984: [3]–[5].
- Kowalska 1986 = Bożena Kowalska, [bez tytułu], w: *Ignacy Bogdanowicz*, kat. wyst., Galeria 72, [Chełm 1986]: [4]–[6].
- Kowalska 1992 = Bożena Kowalska, [wstęp, bez tytułu], w: *Ignacy Bogdanowicz 1920–1989*, red. G. Chojnowska, E. Śmigielka, Bałtycka Galeria Sztuki Współczesnej, Słupsk 1992: nlb. [6].
- Kowalska 2004 = Bożena Kowalska (oprac.), *20 plenerów spod znaku geometrii*, kat. wyst., Centrum Sztuki Galeria EL w Elblągu, Warszawa 2004.
- Misiorny 1966 = Michał Misiorny (red.), *3 Festiwal Polskiego Malarstwa Współczesnego*, wstęp Ewa Garztecka, kat. wyst., Związek Polskich Artystów Plastyków, Ministerstwo Kultury i Sztuki, Szczecin 1966.
- Moderne 1978 = *Moderne polsk kunst fra Østersøakysten*, red. Jadwiga Najdowa, tłum. Janina Fenrychowa, kat. wyst., Axel Lind Kulturfornden Skagen, National Museum Szczecin, Grenen Museet, Mölndal 1978.
- Nowe władze 1970 = „Nowe władze ZPAP w Koszalinie”, w: *Głos Koszaliński*, (3 lutego 1970).

⁴⁵ Hanak (2012a: 6).

⁴⁶ Kowalska (1984: 20–21). W artykule wykorzystano część dokumentów prezentowanych w filmie p.t.: *Artystyczna droga Ignacego Bogdanowicza malarza i organizatora*, scenariusz, tekst i wybór fotografii Lucjan Hanak, zdjęcia filmowe i montaż B. Matuszkiewicz, Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, Zamek Książąt Pomorskich w Słupsku, Słupsk 2012; zob. Hanak (2012b). Pozostała bibliografia do twórczości Ignacego Bogdanowicza – zob. Hanak (2012a: 23–40).

- Osieki 1970 = „Osieki 70”, *Odra. Miesięcznik społeczno-kulturalny*, 12 (1970): [85] repr. nlb. {reprodukcja bez artykułu}.
- Polske kunstnere 1971 = *Polske kunstnere fra Koszalin*, kat. wyst., Kunststilling, Gladsaxe Teaters foyer, Gladsaxe 1971.
- Słupsk 1974 = „Słupsk wzbogacił się. . .”, *Ekspres Wieczorny*, 221 (18 września 1974).
- Symposium 1972 = *Symposium Form Przestrzennych USTKA-72*, kat. wyst., [b.m.] 1972.
- Szwej 1965 = Jerzy Szwej, „Noty członków ZO ZPAP — Koszalin”, w: *X-lecie ZPAP woj. Koszalińskiego*, kat. wyst., Koszalin 1965: 23.
- Szwej 1970 = Jerzy Szwej, [b.t.], w: *Reliefy dwustronne. Ignacy Bogdanowicz*, kat. wyst., Związek Polskich Artystów Plastyków, Biuro Wystaw Artystycznych w Koszalinie, Koszalin 1970: [7]–[10].
- Tage 1973 = *Tage der polnischen Kultur. Ausstellung polnischer Künstler im Bezirk Neubrandenburg*, Neubrandenburg Haus der Kultur und Bildung, Neubrandenburg 1973.
- Wystawa Okręgu 1974 = *Wystawa Okręgu ZPAP Koszalin*, wstęp Jerzy Szwej, kat. wyst., Związek Polskich Artystów Plastyków, Biuro Wystaw Artystycznych Koszalin, Galeria MDM Warszawa, wrzesień 1974.
- Wystawa prac 1974 = *Wystawa prac słupskiego środowiska artystów plastyków*, kat. wyst., P.P. Pracownie Sztuk Plastycznych Oddział w Koszalinie Delegatura w Słupsku, Galeria „Nowa Bra-ma”, Słupsk 1974.

Summary

Ignacy Bogdanowicz — an innovator, a promotor and an artist

Ignacy Bogdanowicz (1920–1989) was educated at the Stefan Batory University in Vilnius. He co-organised the legendary “1st International Koszalin Study on Plein-Air Arts” in Osieki in 1963. His participation in the “plein-air” [meetings of artists who paint or perform other artistic activities outdoor] forged long-term friendships with Marian Bogusz, Henryk Stażewski, Henryk Berlewi, Tadeusz Kantor and Bożena Kowalska.

During the first half of the 1960’s, Bogdanowicz created unilateral reliefs and in the second half of the decade her focused on innovative, abstract, small bilateral reliefs while in the next decade he managed to enlarge his compositions and exhibit in the public space. During the 7th “plein-air” in Osieki, Bogdanowicz presented a spatial form, which was published in the “Odra” magazine magazine in 1970.

He co-organised “The Symposium on Spatial Forms Ustka 1972” and designed, as part of the symposium, a spatial form on the beach. Ignacy Bogdanowicz contributed to founding “The House of Creative Works” in Ustka in 1946, and — in 1974 — the Gallery “The New Gate” in Słupsk.